

RELIËFSCULPTUREN

▲ Centraal gevelreliëf, 'Salomons oordeel', Egide Rombaux, 1927.

Verspreid over de voorgevel zijn drie reliëfsculpturen aangebracht. De voorstelling 'Salomons Oordeel' van Egide Rombaux siert het middengedeelte. Het tafereel staat symbool voor de rechtvaardigheid van de rechtspraak. Het is een moraliserend voorbeeldverhaal, een *exemplum justitiae*, van een na te volgen menselijk oordeel, dat rechters aanspoort goed recht te spreken.

In het verhaal bevallen twee vrouwen in hetzelfde huis van een kind. Een van de kinderen sterft, waarop de moeder haar overleden kind omwisselt met het kind van de andere vrouw. Deze moeder wendt zich tot Salomon om recht te spreken. De dievegge ontkent de omwisseling en beweert de werkelijke moeder van het levende kind te zijn. Geconfronteerd met deze betwisting van woord tegen woord beveelt Salomon om het kind doormidden te klieven en om aan elk van de vrouwen een helft te geven. Uit liefde voor haar kind verzaakt de echte moeder aan haar eis. Zo herkent Salomon haar als de ware moeder, aan wie hij het kind toewijst.

In het reliëf troont centraal de koning met scepter, met rechts van hem de verweerende partij en het dode kind dat wordt besnuffeld door een hond, en links van hem de eisende partij die smeekt om

het kind te laten leven. Ze strekt haar rechterhand uit naar het kind dat de beul aan één been vasthoudt, klaar om het bevel uit te voeren.

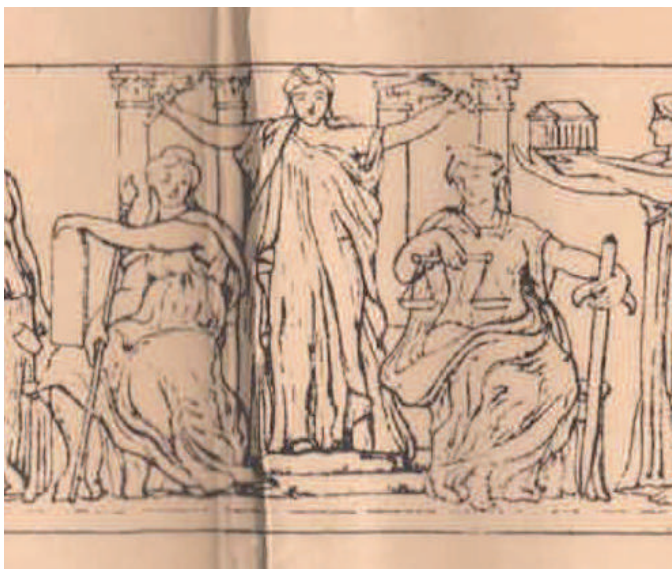

▲ Detail van het middentaferel van het centraal gevelreliëf.

Dit tafereel is geflankeerd door twee andere voorstellingen van rechtspraak. Links is een groep mannen bijeengekomen nabij een gerechtsboom, de publieke plaats waar de gemeenschap, vertegenwoordigd door de oudsten, recht spreekt. Dit is een verwijzing naar het aloude ongeschreven gewoonterecht, dat zich legitimeert door de langdurige en herhaaldelijke toepassing van gebruiken binnen een gemeenschap die deze traditie als dwingend en normerend ervaart en mondeling overdraagt.

▲ Detail van het linkertafereel van het centraal gevelreliëf.

▲ Details uit plan met ontwerp van de voorgevel van het Leuvens gerechtsgebouw, Oscar Francotte, 30 september 1922. Collectie Rijksarchief Leuven.

Een andere rechtsbron staat rechts afgebeeld: een vrouw steunt met een hand op een steen waarop het woord 'LEX' staat, een verwijzing naar het geleerde, op schrift gestelde wettelijke recht. In haar andere hand houdt ze een fasces, een bundel van roeden, gebonden met linten rond de steel van een bijl. Dit zinnebeeld van staatsgezag staat symbool voor de macht tot uitvoering van vonnissen. De fasces duikt ook elders in de decoratie nog regelmatig op.

▲ Detail van het rechttafereel van het centraal gevelreliëf.

Uit de vroegste plannen van architect Francotte blijkt dat hij eerst een andere invulling voor het centrale gevelreliëf had voorzien. In het ontwerp staat Minerva centraal, godin van de wijsheid en inspiratiebron van de vrede, waarvan het karakteristieke met helm getooid hoofd ook de deuropeningen had moeten bekronen. Zij houdt een toorts, symbool van het zoeken van de waarheid, en een palmtak, symbool van de overwinning en de verdienste, boven twee andere vrouwelijke personages. De figuur rechts belichaamt de 'rechtvaardigheid'. Ze houdt een weegschaal in de hand, een verwijzing naar het zorgvuldig tegen elkaar afwegen van voor- en tegenargumenten, en een zwaard, symbool van doortastendheid in het vonnissen. De figuur links verbeeldt het 'recht'. Ze draagt een stenen tafel, een referentie aan de onwrikbare wettelijke voorschriften, en een scepter met een hand aan het uiteinde, een teken van de rechtsmacht van de overheid.

Boven in de hoekvolumes van de zijvleugels zijn de gebogen frontons gedecoreerd met reliëfs van Léandre Grandmoulin (links) en Frans Huygelen (rechts). Als aanvulling op het centrale reliëf verbeelden ze de begrippen 'clementie' (links) en 'recht' (rechts). De vrouwelijke personages zijn de muzen die de wijsheid en gerechtigheid van de justitie inspireren: de mildheid enerzijds en de onverbiddelijkheid anderzijds.

▲ Reliëf in de linkerhoekrisaliet van de voorgevel, 'Clementie', Léandre Grandmoulin, 1927.

In de linkse beeldengroep neemt 'clementie' een vrouw met kind in bescherming. Zij weert een man af die een zwaard trekt, terwijl de 'vrede', een gevleugelde figuur met palmtak, neerdaalt over de partijen.

▲ Reliëf in de rechterhoekrisaliet van de voorgevel, 'Recht', Frans Huygelen, 1927.

In de rechtse beeldengroep strekt een tronende vrouw straffend en oordelend haar hand uit naar een gebogen mannenfiguur, met links van haar treurende figuren. Achter de veroordeelde roept de figuur van man met zwaard de strafuitvoering op.

Een geïdealiseerde voorstelling van justitie die gevoed wordt door zowel de letter van de wet als barmhartigheid, is in de jaren 1920 allerm minst nieuw. In de decoratie van het Brussels gerechtsgebouw was dit thema tussen 1894 en 1911 al opgenomen in sculpturen en muurschilderingen. Deze visie komt nog elders in het gerechtsgebouw aan bod.

OBJECTEN EN INSCRIPTIES

De buitenzijde van het gerechtsgebouw bevat nog enkele symbolische objecten en inscripties. De keldervensters van het hoofdvolume zijn bekleed met **leeuwenkoppen**.

Leeuwenkoppen stellen enerzijds de macht van de Belgische Staat voor. Anderzijds symboliseren ze onafhankelijkheid, kracht en sterkte: kwaliteiten die justitie nodig heeft om haar grondwettelijke rol ten volle te vervullen.

In de tweede bouwlaag van de vleugels van de voorgevel lopen de pilasters naast de vensteropeningen uit op kantelen in de vorm van een **fascies tussen ramkoppen**. De fascies als symbool van de macht van de magistratuur duikt ook op in de zijvleugels van het gerechtsgebouw, onder de gebroken, driehoekige

en gebogen frontons die versierd zijn met cartouches en guirlandes.

Tot slot zijn boven de vensters van de voorgevel inscripties aangebracht in rechtehoekige nissen, startend in de Vaartstraat. Aangebracht na 1930, vermelden ze de namen van gerenommeerde Belgische juristen. De toenmalige procureur des Konings Joseph Henry uitte zijn voorkeur voor personen die een band hadden met de stad Leuven en die vanuit de Leuvense rechtsfaculteit bijdroegen aan de creatie van een nationaal recht.

- **Jehan Boutillier** (1344-1402), Frans rechtsgeleerde en koninklijk raadgever, schreef de *Somme rural*, een beschrijving van het gewoonterecht dat tot in de 17de eeuw werd gebruikt in de rechtspraak in toenmalig Noord-Frankrijk (dus ook in het westen van het huidige België).
- **Philippe Wielant** (1441/2-1520), licentiaat in de rechten in Leuven in 1464, zetelde als raadsheer in het Parlement van Mechelen, de Raad van Vlaanderen en de Grote Raad van Mechelen. Hij genoot faam als auteur van rechtstraktaten over leenrecht, rechtspleging in burgerlijke zaken en principes van straf(proces)recht en costumier civiel recht.

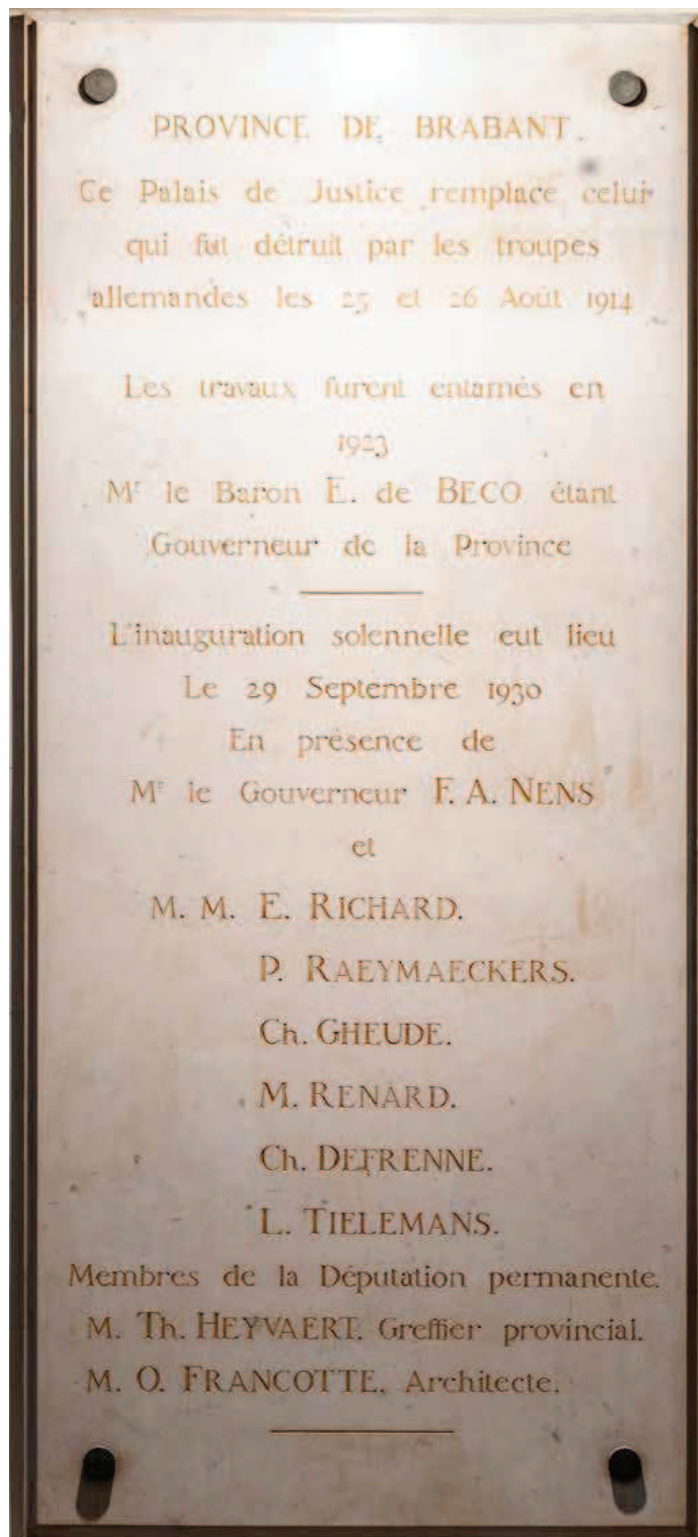
- **Petrus Stockmans** (1608-1671) doceerde Romeins recht aan de universiteit van Leuven, waar hij in 1631 zijn doctoraat had behaald. Vanuit zijn ervaring als raadsheer in het hoogste rechtscollege in het hertogdom Brabant, publiceerde hij in 1670 een volume van *decisiones*, een jurisprudentieverzameling van motiveringen bij arresten van de Raad van Brabant.
- **Karel de Méan** (1604-1674) was een rechtsgeleerde in het prinsbisdom Luik. Hij studeerde rechten aan de universiteit van Leuven en legde zich toe op de studie van het Romeins recht. Hij schreef midden 17de eeuw het wetboek *Observationes*, het standaardwerk voor de Luikse magistratuur, dat veel weerklank kreeg in de Zuidelijke Nederlanden.
- **Jacques-Joseph Haus** (1796-1881) werd in 1817 hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Gent. Hij drukte een blijvende stempel op het Belgisch strafrecht. Vanaf 1848 leidde

hij de commissie die de basis legde voor de herziening van het strafwetboek in 1867.

- **François Laurent** (1810-1887) was een antiklerikale, liberale rechtsgeleerde en hoogleraar te Gent. Hij schreef het werk *Principes de droit civil* (1869-1879). Op het vlak van burgerlijke wetgeving was hij voorstander van progressieve hervormingen van het statuut van het natuurlijke kind en dat van de vreemdeling, de rechten van de gehuwde vrouw, ...
- **Jean-Joseph Thonissen** (1816-1891) was een rechtskundige van katholieke strekking, hoogleraar aan de Leuvense universiteit en meermaals stafhouder van de balie van Leuven. Hij ontwikkelde zich tot een internationaal erkende autoriteit op het gebied van het strafrecht en was een voorstander van de afschaffing van de doodstraf.
- Socioloog en jurist **Adolphe Prins** (1845-1919), hoogleraar strafrecht aan de ULB en van liberale strekking, speelde een belangrijke rol in de hervorming van het strafrecht, die zich o.i.v. de criminele antropologie meer richtte op reïntegratie en heropvoeding van criminelen.

- **Edmond Picard** (1836-1924), doctor in de rechten aan de ULB, was advocaat aan het Hof van Beroep te Brussel tot 1880 en bij het Hof van Cassatie tot 1920. Vanaf 1878 startte hij de *Pandectes belges*, een encyclopedisch overzicht van het Belgische recht. Politiek actief voor de Belgische Werklieden Partij, pleitte hij voor sociale wetgeving en algemeen stemrecht.

In tegenstelling tot vele andere heropgebouwde of nieuwe constructies in het Leuvense uit de jaren 1920 bevat de buitengevel van het gerechtsgebouw geen enkele beeldende of schriftelijke referentie aan de verwoestingen van augustus 1914. Nochtans was deze bekommernis van bij de start van de werken door het Leuvens parket aan de architect overgemaakt en was de plaatsing van een gedenkplaat door de stad als voorwaarde opgenomen bij de bouwvergunning van 14 juli 1924. In 1930 wordt in overleg met de provincie Brabant besloten om deze herinnering op te nemen op een **gedenkplaat**, geplaatst aan beide zijden van de vestibule net voor de traphal. Procureur des Konings Joseph Henry betreurt wel de keuze om op de plaat ook gegevens over de constructie en inhuldiging van het gebouw te plaatsen.